

Atlantis, edice z nejpřednějších

Gustav Erhart

Z éry „zlatého věku“ české bibliofilie, tedy z doby mezi oběma světovými válkami, se v současnosti mimořádného uznání dostává všestranně zajímavé knižní edici brněnského nakladatele Jana Václava Pojera (1900–1984), nesoucí od roku 1928 název Atlantis. Jejich sedmdesát šest svazků (spolu s šesti tisky z let 1930–1944 označenými jako soukromé) patří dodnes mezi sběrateli k nejvyhledávanějším a stále inspirujícím. A to nejen z hlediska výběru zde představovaných autorů, ale i z hlediska celkového koncepčního pojetí, zahrnující ušlechtilé tvary písma, občas distingovaný výtvarný doprovod, a v neposlední řadě příjemný, většinou kapesní formát 17 x 11 cm.

Jan V. Pojer, který pocházel z rodiny nižšího poštovního úředníka, se narodil v Jihlavě, kde započal i svá gymnaziální studia. Ta však dokončil až roku 1919 na českém brněnském gymnáziu. Původní záměr věnovat se nadále studiím medicíny či právní vědě vyzněl ale brzy do prázdna, a naopak další jeho zájem a směřování se více a více orientovalo na oblast literární. Významnou roli zde nepochybně hrál znovu navázaný přátelský kontakt s Bohuslavem Reynkem, kterého – ač o osm let staršího – znal již od doby společné docházky do školy v rodném městě. Právě díky němu poznal později i nonkonformní tvůrčí prostředí staroříšského „patriarchy“ Josefa Floriana a jeho nakladatelské snahy se napříště staly podnětem k rozhodnutí, aby vedle oficiálního zaměstnání v brněnském Všeobecném penzijním ústavu sám zahájil vlastní vydavatelskou činnost.

Plných dvacet let se tento moravský excelentní nakladatel soustřeďuje na pečlivý výběr „svých“ oblíbenců a do povědomí kulturní veřejnosti přináší často jména zcela neznámá nebo díla tvůrců sice obecně uznávaných, avšak jen díky několika vrcholným titulům, jejichž další „okrajové“ práce zůstávaly až dosud nezaslouženě opomenuty (Victor Hugo: *Géniové*; Robert L. Stevenson: *Putování s oslicí do hor*; Nathaniel Hawthorne: *Veliký karbunkul* apod.). Má šťastnou ruku i při výběru zkušených spolupracovníků, kteří s ním sdílejí stejné zaujetí a jejichž překlady jsou zpravidla vždy erudované, stále svěží a i dnes čtivé; byť přirozeně někdy již místy nesou lehkou patinu archaismu a jazyka naší mladé generaci poněkud vzdáleného. Tak je tomu například u Jaroslava Skalického (1867–1947), který pro Atlantis přeložil několik děl významného irského básníka, ezoterika a adoranta „keltské renesance“ Williama Butlera Yeatse (1865–1939), nebo u nás do té doby zcela neznámého mistra skvělých, až hororově laděných, „skvostně řezaných kamejí“, nesoucích název *Historické viněty* anglického prozaika Bernarda Capese (1854–1918), kterého ovšem neregistruje (sic!) ani obsáhlý Slovník spisovatelů anglického jazyka (Libri, Praha 1996).

Celoživotní osobní Pojerův přítel Josef Heyduk (1904–1994) se stejně zdařile ujal většiny překladů děl francouzské provenience. Mezi jinými autobiografické prózy Marcela Jouhandeau (1888–1979) *Kvetoucí šalvěj*, povídek Marcela Schwoba *Král se zlatou maskou* (s původní litografií od Toyen), Paula Claudela (1868–1955) *Poznání Východu* či Aloysia Bertranda (1807–1841), jehož slavný *Kašpar noci* vyšel jeho zásluhou dokonce dvakrát. Poprvé roku 1935 s dřevorytem Františka Vika, podruhé v roce 1937 s osmi lepty (!) Václava Zykunda. Dalšími překladateli

z francouzštiny byli pak kupříkladu i méně známý Oskar Reindl (1902–1984), který do češtiny převedl *Kruté povídky* Villierse de l'Isle-Adama, a Leopold Vrla (1909–1991), který se zaměřil na *Příhody z našeho kraje* od svérázného auvergueského rodáka Henriho Pourrata (1887–1959), vyzdobené šesti dřevoryty Bohdana Laciny.

Přejdeme-li dva překlady básní R. M. Rilkeho (*Elegie z Duina*, *Sonety Orfeovi*), kterých se ujal Pavel Eisner a Václav Renč, musíme zmínit dále osobnost ostravského rodáka Zdeňka Šmída (1908–1989). Pro Pojerovu Atlantis poprvé ze španělštiny přetlumočil, vedle důležitých prací uznávaných myslitelů Miguela de Unamuno (*Španělské essey*) a Ortegy y Gasety (*Smrt a zmrtvýchvstání*) aj., také několik u nás prakticky neznámých spisovatelů hispanoamerických. Jmenovitě venezuelského Artura Uslara Pietriho (1906–2001), autora povídkového souboru *Rudý ostříž*, peruánského Ventury Garcii Calderona (1886–1959), autora novel z prostředí tamních indiánských domorodců *Pomsta kondorova*, nebo mexického Alfonsa Reyese (1889–1959), představeného výběrem esejí pod názvem *Triptych*.

V tomto selektivním výčtu nelze konečně opominout ani jméno našeho klasického filologa Ferdinanda Stiebitze (1894–1961), jehož překlady děl velkých antických historiků (Thúkydídés: *Perikleova řeč nad padlými*; Plútarchos: *Hostina sedmi mudrců*) zdařile doplňují i „odlehčená“ vyprávění zachycena ve vybraných *Antických povídkách a Legendách o nevěstkách sveticích*. Dokážou vyvolat téměř plastickou představu událostí, jedno zda skutečných či vysněných, které rádi spoluprožíváme jako idylické „anno dazumal“...

Toho, kdo projde kompletní soupis všech děl vydaných v edici Atlantis, může snad zarazit vskutku jen minimální počet původních prací z pera autorů českých (V. Dyk: *Stará galerie*; J. Durych: *Děti*; O. Fischer: *Peřeje*). J. V. Pojer pravděpodobně bral v potaz možnost jejich vydávání u mnoha dalších jeho nakladatelských kolegů, sdružených v Klubu moderních nakladatelů Kmen, jehož byl v jeho brněnské pobočce jednatelem, a chtěl spíše poskytnout více prostoru zajímavým osobnostem zahraničním – tvůrcům dosud neznámým nebo neprávem přehlíženým, jak jsme se snažili naznačit již shora.

Také jsme u knížek z edice Atlantis zmínili jejich vždy decentní a s textem plně korespondující výtvarnou úpravu či ilustrační doprovod. Vedle už jmenovaných (Toyen, B. Lacina, F. Vik, V. Zykmond) nemůžeme ještě nepřipomenout alespoň Hanu Dostálovou, Jaroslava Bendu, Františka Doubravu, Jiřího Jašku, Břetislava Štorma, Vladimíra Šindlera, Michaela Floriana či Františka Foltýna.

Sedmdesátého výročí úmrtí Karla Jaromíra Erbena využil J. V. Pojer ve válečném roce 1940 k vydání zcela mimořádně pojaté *Kytice*, a to v atypickém formátu 25 x 17 cm, jejíž unikátní výpravu je možná pro lepší představu nejlépe přiblížit doslovnou citací její tiráže: „*Uspořádal Albert vyskočil. Třiceti kresbami vyzdobil Antonín Procházka. Text kaligrafoval Oldřich Menhart. Za dohledu Methoda Kalába reprodukovala a vytiskla Průmyslová tiskárna v Praze. Vydal na podzim léta Páně 1940 Jan V. Pojer v Brně 16, Pekařova ulice 19, jako padesátý svazek edice Atlantis 500 ručně číslovaných výtisků. Z nich bylo tištěno 150 výtisků řady A na ručním holandském papíru Pannekoek a 350 výtisků řady B na ofsetu.*“

Tragicky „vítězný“ únor roku 1948 měl za následek totální likvidaci všech soukromých nakladatelství, Pojerovu Atlantis nevyjímaje. On sám měl pak to „štěstí“, že získal hned ten rok alespoň invalidní důchod a léta, která mu zbývala, tak prožil v relativním klidu. Nepochybně i ve vzpomínkách na dvě desítky let, kdy se tolik zasloužil o rozvoj naší krásné knihy.

*Autor je básník, publicista a člen Spolku českých bibliofilů.
Text byl původně publikován ve Tvaru, obtýdeníku živé literatury.*